

"Ruh-u insanî gayr-ı mütenahi ihtiyaçlara giriftar, gayr-ı mütenahi elemlere mahaldir. Gayr-ı mahsur lezzetlere iştihalıdır. Gayr-ı mahdud âmâli beslemektedir. Hatta kalbin dalâletiyle beraber ruhtan fıskıran şefkat, gayr-ı mütenahi elemleri..." İzahı?

"İ'lem Eyyühe'l-Azîz! Ruh-u insanî gayr-ı mütenahi ihtiyaçlara giriftar, gayr-ı mütenahi elemlere mahaldir. Gayr-ı mahsur lezzetlere iştihalıdır. Gayr-ı mahdud âmâli beslemektedir. Hatta kalbin dalâletiyle beraber ruhtan fıskıran şefkat, gayr-ı mütenahi elemleri tazammun ediyor. Binaenaleyh, **'Ben neyim? Ne kıymetim var ki, benim için kıyamet kopsun, mizan vazedilsin, hesap görülsün?'** demeye hakkın yoktur."

"Ey kemâl-i gurur ile dalâlet kürsüsünde oturan! Hayatına mağrur olma. Zira o hayat, bir mugalâta ile kaimdir. Şöyle ki:

"O kürsüde oturan dâll, zeval ve fenânın dehşetini düşünüp korktuğu zaman saadet-i ebediye ihtimaline kaçır, tekâlif-i dîniyenin terkinde de âhiretin olmayacağı ihtimaline kaçır. Bu mağlata ile her iki elemenden kurtuluyor. Lâkin, kısa bir zamanda düğüm açılır, hakikat ortaya çıkar. Ne birinci ihtimal elemi izale eder ve ne de ikinci ihtimal yükünü tahfif eder."

"Ve kezâ, 'Musîbet taammüm ettiğinde, elem hafif olur. Ben de emsalim gibiyim.' diye yine yük altından kaçır. Fakat, musîbet âm olduğunda, elemi muzaaf olur, kat kat ziyade olur. Çünkü kendisi gibi akrabası, ahbâbı da o musîbete dâhildir. Çünkü, insanın ruhu, ebnâ-yı cinsiyle alâkadardır. Ne kadar umumî olursa, o kadar da elemi fazla olur."

"Ey şek cephesinde, gaflet gölgesinde istirahata çekilen bîçare! Gaflet serinliğinde, şek içinde zevkettiğin lezzeti lezzet sanma! O, zehirli baldır. Az bir zaman sonra cehennemî bir azaba inkılâb edecektir. Eğer âlâmın lezâize, nârın nura inkılâb etmesi emelinde isen, evkat-ı hamsede rükû ve sücûd kancasıyla gururun hortumunu bük, sık, başını kır, imânı doldur. Sonra âyâta tefekkürle tâate devam eyle ki, şek ve gaflet perdeleri yırtılsın. Bu dalâlât acılığından, necatın halâveti tavazzuh ile münâcat lezzeti ortaya çıksın."⁽¹⁾

İnsan bedeni sayılamayacak kadar çok hastalıklara yakalanabildiği gibi, insan ruhu da ondan daha fazla elem çeşitleriyle karşı karşıya. Yakınlarının sıkıntılarından, hastalıklarından ve ölümlerinden tut amirinin sert konuşmasına, bir dostunun selam vermeyişine, dünya siyasetine, spor yenilgilerine kadar nisan ruhunu inciten şeyler var.

Öte yandan aynı insan **“Gayr-ı mahsur lezzetlere iştihalıdır. Gayr-ı mahdud âmâli beslemektedir.”**

İnsan ruhunun çok önemli bir elem kaynağı da şefkatini yanlış kullanmasından doğuyor.

“Hattâ kalbin dalaletiyle beraber ruhtan fıskıran şefkat, gayr-ı mütenahî elemleri tazammun ediyor.”

Dalâlet; sapık görüşler demektir. Bu yanlışlara inanan bir kişinin kalbi de dalâlete düşmüş olur. İşte böyle bir kalb, kendisinde bulunan şefkat duygusunu da yanlış kullanır. **“Allah’ın rahmetinden fazla rahmet edilmez.”** hakikatinden gaflet eder ve sevdiği insanların başına gelen musibetler ve elemler o kalbi gereğinden fazla üzer, elemler içinde bırakır. Halbuki, her teşebbüste olduğu gibi, musibet ve hastaların önlenmesinde yahut giderilmesinde de insana düşen, **“Vazifeni yap vazife-i İlâhîyeye karşıma.”** prensibiyle hareket etmek, sebeplere teşebbüs ettikten sonra netice için Allah’a tevekkül etmek, O’nun rububiyetine karışmamaktır.

Yine Üstadımızın ifadesiyle insan **“kıl kadar şuur ile büyük taşları kaldırma”** teşebbüsünde bulunmamalı, aklını gereksiz yormamalı, ezmemeli, perişan etmemelidir. Hangi musibetin kul için ne gibi terakkilere vesile olduğunu ve hangi günahlarına kefaret olduğunu anlamaya kalkışmak bir kıla büyük taşları yüklemeye benzetilmiştir.

İnsan bütün akrabalarına, bütün arkadaşlarına ve nihayet bütün insanlara karşı şefkat beslemekle hayvanlardan çok ileri bir makam kazanıyor. Bu şefkati yerinde kullananlar, sevdiklerine karşı hürmet, merhamet, yardım gibi vesilelerle manen çok faydalar görürler. Bu alakanın bir yönü de onların dertleriyle dertlenmektir. Bu da bir ibadettir. Ancak, her şey gibi şefkatin de ifrat derecesi insana zarar getirir. Bu şefkat Üstadımızın beyan ettiği gibi, **“kalbin dalâletinden”** fıskırıyor, insanı **“gayr-ı mütenahî elemlere”** giriftar eder.

“Musibet taammüm ettiğinde, elem hafif olur. Ben de emsalim gibiyim.’ diye yine yük altından kaçır.”

Bu cümlede nefsin çokça sergilediği bir oyuna dikkat çekiliyor. Bir musibet umumi oluşunda yani herkes yahut toplumun büyük bir kesimi aynı musibete maruz olduklarında nefis bunu kendisi için bir özür gibi görür. Halbuki böyle bir özürün

akılda yeri yoktur. Bir insanın başı ağrısa, ona denilse ki **“Üzülme, senin gibi nice insanların da başı ağrıyor, bu umumi bir hastalıktır.”** Böyle bir söz o hastaya teselli verebilir mi, ağrısını giderebilir mi? Yahut iflas eden bir tüccara, **“Üzülme senin gibi yüzlerce kişi iflas etti.”** denilse, böyle bir haber onun kaybını giderir mi?

Her akıl bu gerçeği yakinen bildiği halde, nasıl olur da nefis kendini böyle geçersiz bir bahane ile kandırabilir, kendini yaptığı yanlışlıklarda mazur görebilir?!.

Halbuki, **“...Musibet âmm olduğundan, elemi muzaaf olur, kat kat ziyade olur. Çünkü kendisi gibi akrabası, ahbabı da o musibete dâhildir.”**

“Dalalât acılığından, necatın halâvetinin tavazzuh etmesi”

Bozulmamış bir kalb, dalâletin acılığını hisseder. İnsanın açlığını sadece nefes alması gidermediği ve midesi bununla tatmin olmadığı gibi, boş fikirler de insanın aklını doyurmuyor, kalbini tatmin etmiyor. Yanlış fikirler ise kalbe acı geliyor, ıstırap veriyor. İşte bu acılığı hisseden bozulmamış kalpler necat ile, yani bu manevî hastalıktan kurtulmakla lezzet alırlar.

İnsan ne kadar acıkırsa yemeğin lezzetini o kadar fazla alır. Müminler, iftar ederken bunu çok iyi hissederler. Yanlış yoldan dönenler de önceki yollarının yanlışlığı nispetinde büyük bir ferah duyar, manen büyük bir lezzet alırlar. Batıl dinlerden vazgeçip İslâm'a giren kişilerin sevinçlerinde ve İslâm'ı yaşama konusundaki hassasiyetlerinde bunu açıkça görebiliyoruz.

(1) bk. [Mesnevî-i Nuriye, Habbe, Zeylû'z-Zeyl.](#)